

Vergaderjaar 2018–2019

30 821

Nationale Veiligheid

Nr. 87

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 1 juli 2019

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft een aantal vragen voorgelegd aan de Ministers van Buitenlandse zaken, van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, van Justitie en Veiligheid, en de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid over de brief van 14 maart 2019 inzake Verscherpen toezicht op studenten en onderzoekers uit risico-landen (Kamerstuk 30 821, nr. 70).

De Ministers hebben deze vragen beantwoord bij brief van 3 juni 2019. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Pia Dijkstra

De griffier van de commissie,
Van Toor

Vraag 1

Hoe zet Nederland zich in voor het verscherpen van toezicht op academisch onderzoek? Beperken die inspanningen zich tot het verscherpen van toezicht op studenten en onderzoekers uit risicolanden?

Antwoord

Het Kabinet maakt zich in toenemende mate zorgen over het ballistische raketprogramma van Iran en heeft om die reden het toezicht op studenten en onderzoekers die een link kunnen hebben met het Iraanse ballistische raketprogramma verscherpt. EU Iran-sanctieverordening 267/2012 vormt daarvoor de juridische basis.

Hiervoor is een toetsingskader opgesteld dat voorziet in de screening van alle studenten en onderzoekers die op dit moment studeren of onderzoek verrichten binnen specifieke onderwijs- en onderzoeksgebieden waarin kennis kan worden opgedaan die relevant is voor het Iraanse ballistische raketprogramma. Deze lijst met onderwijs- en onderzoeksgebieden wordt in samenwerking met betrokken universiteiten vastgesteld. Een Taskforce, bestaande uit medewerkers van de Ministeries van Buitenlandse Zaken, Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Justitie en Veiligheid is op 9 april opgericht en werkt sindsdien aan de randvoorwaarden en processen om op zorgvuldige en non-discriminatoire wijze, de huidige groep studenten en onderzoekers in gevoelige onderwijs- en onderzoeksgebieden te toetsen op een mogelijke relatie met het Iraanse ballistische raketprogramma om mogelijke veiligheidsrisico's te minimaliseren. De verwachting is dat de feitelijke toetsing spoedig van start kan gaan.

Voor het studiejaar 2019–2020 en daarna verscherpt het kabinet het toezicht op nieuwe studenten en onderzoekers die activiteiten willen ontplooiën in één van de relevante onderwijs- en onderzoeksgebieden door deze groep te toetsen voordat zij met het onderwijs of onderzoek starten. Hierbij zal door de genoemde Taskforce gebruik worden gemaakt van hetzelfde toetsingskader.

Daarnaast is er een traject gestart om te onderzoeken in hoeverre aanvullende maatregelen gewenst zijn met betrekking tot de risico's van ongewenste kennis- en technologieoverdracht in brede zin via de weg van (academisch) onderwijs en onderzoek. In dit traject wordt onderzocht op welke manier er een brede kennisregeling kan worden opgezet waarbij gekeken wordt naar andere risicolanden en onderwijs- en onderzoeksgebieden, waaronder opleidingen waar zeer specifieke technische kennis kan worden opgedaan.

Vraag 2

Wat is ongewenste technologieoverdracht?

Antwoord

In sommige gevallen is het onwenselijk dat bepaalde personen in Nederland kennis opdoen en kan dit risico's voor de nationale en internationale veiligheid met zich meebrengen. Aan het verscherpte toezicht in relatie tot het Iraanse ballistische raketprogramma ligt de volgende specifieke onderbouwing van ongewenste technologieoverdracht ten grondslag. Nederland wil niet bijdragen aan de productie en ontwikkeling van massavernietigingswapens en overbrengingsmiddelen daarvoor, waar ook ter wereld. Dit geldt ook voor kennis en technologie op dit gebied die kan worden verworven aan Nederlandse kennisinstellingen. Ongewenste technologieoverdracht, binnen de kaders van het verscherpt toezicht, is overdracht van technologie, daarbij inbegrepen technische bijstand, die kan worden gebruikt voor de ontwikkeling en/of

productie van overbrengingsmiddelen voor massavernietigingswapens, in het kader van het Iraanse ballistische raketprogramma.

Zoals in antwoord op eerdere Kamervragen (Aanhangsel Handelingen II 2017/18, nr. 1217) gemeld, verstoren de Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten jaarlijks een substantieel aantal pogingen van buitenlandse entiteiten om aan kennis en materialen voor massavernietigingswapens te komen. In een aantal gevallen hebben de diensten aanwijzingen ontvangen over het gebruik van Nederlandse technologie in programma's voor massavernietigingswapens of overbrengingsmiddelen in Iran, Pakistan en Syrië. Het kabinet doet in het openbaar geen uitspraken over casuïstiek die het actuele kennisniveau en de modus operandi van de Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten raken, noch over individuele casus.

Vraag 3

Heeft er ongewenste technologieoverdracht vanuit Nederland plaatsgevonden?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 2.

Vraag 4

Kan ongewenste technologieoverdracht een bedreiging zijn voor de Nederlandse digitale infrastructuur?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 2.

Vraag 5

Is er – naast ongewenste technologieoverdracht – andere Nederlandse kennis kwetsbaar om overgedragen te worden i.v.m. nationale veiligheid?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 1.

Vraag 6

Vraagt onderzoek dat voortkomt uit privéprivate samenwerking om ander toezicht tegen ongewenste technologieoverdracht? Zo ja, welk toezicht en maatregelen zijn er bij privéprivate samenwerking om ongewenste technologieoverdracht tegen te gaan? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Met betrekking tot het verscherpte toezicht in relatie tot het Iraanse ballistische raketprogramma: als universiteiten en kennisinstellingen binnen een publiek-private samenwerking technologie ontwikkelen die kan bijdragen aan programma's voor massavernietigingswapens en overbrengingsmiddelen daarvoor, dragen deze een gedeelde verantwoordelijkheid dat dergelijke technologie niet voor ongewenste doeleinden wordt aangewend. Eenieder is gebonden aan eventuele restricties en verboden in verordeningen die rechtstreeks werken in de Nederlandse rechtsorde en aan nationale wetgeving. Indien de betreffende technologie wordt overgedragen in de vorm van export gelden de bepalingen van de EU Dual-useverordening (428/2009). Daarnaast is eenieder ook gebonden aan eventuele EU-sancties zoals bijvoorbeeld de EU Iran-sanctieverordening (267/2012).

Vraag 7

Hoe zit het met de bescherming van de digitale infrastructuur van Nederlands academisch onderzoek? Zijn Nederlandse universiteiten in voldoende mate bestand tegen hackers en cyberaanvallen?

Antwoord

Bestuurders van hoger onderwijs- en onderzoeksinstituten in Nederland zijn verantwoordelijk voor de integrale veiligheid, waaronder ook de digitale veiligheid, van hun instelling. Het stimuleren van het bewustzijn van veiligheidsrisico's onder bestuurders, wetenschappers en studenten is hiervan een belangrijk onderdeel. De Vereniging van Nederlandse Universiteiten (VSNU) en Vereniging Hogescholen (VH) hebben, met steun van het Ministerie van OCW, daarom het platform Integraal Veilig Hoger Onderwijs ingericht. Hierin werken bestuurders en veiligheidsexperts van hoger onderwijsinstellingen samen aan het stimuleren van veiligheidsbewustzijn door het uitwisselen van kennis en kunde en het ontwikkelen van tools en handreikingen. De Minister van OCW heeft de VSNU enkele maanden geleden nog gewezen op het belang van bewustwording en alertheid ten aanzien van internationale samenwerking. Dezelfde boodschap is ook gecommuniceerd met de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) en zal op korte termijn ook overgebracht worden aan andere relevante organisaties, zoals de Vereniging Hogescholen. Op het gebied van cybersecurity werken hoger onderwijs- en onderzoeksinstituten in Nederland samen via SURF, de ICT-coöperatie van onderwijs en onderzoek. SURF onderzoekt de behoeften en de kansen, ontwikkelt een gezamenlijke visie en investeert in innovatie en kennis die nodig is om te kunnen anticiperen op de soms onregelende effecten en veiligheidsrisico's die gepaard gaan met ICT-innovatie.

Vraag 8

Zijn onderzoekers en studenten in voldoende mate op de hoogte wanneer zij over mogelijk gevoelige informatie beschikken? Weten onderzoekers en studenten uit niet-risicolanden hoe ze ongewenste technologieoverdracht kunnen vermijden?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 7.

Vraag 9

Wat wordt er op het gebied van technologieoverdracht in EU-verband besproken en ondernomen?

Antwoord

De Sanctieregeling Noord-Korea 2017 is ingesteld op basis van de Nederlandse sanctiewet (Sanctiewet 1977) ter uitvoering van een VN-resolutie en een Raadsbesluit van de EU. Dit betekent dat alle studenten en onderzoekers uit welk land dan ook onderworpen worden aan een risicoanalyse indien zij toelating wensen tot een kennisgebied genoemd in de Sanctieregeling Noord-Korea 2017. Deze sancties beogen te voorkomen dat Noord-Korea de beschikking krijgt over kennis die bijdraagt aan proliferatiegevoelige activiteiten in dat land.

De EU-sanctieverordening Iran (2012/67) betreft een verbod op de overdracht van specifieke omschreven technologie die kan bijdragen aan de ontwikkeling van het Iraanse ballistische raketprogramma en het verlenen van technische bijstand met betrekking tot deze technologie en/of goederen voor gebruik in Iran. Hoewel deze verordening niet is opgesteld met oog op hoger onderwijs, biedt het aanknopingspunten om scherper toe te zien op studenten en onderzoekers in specifieke studies en

onderzoeksgroepen, die aan het Iraanse ballistische raketprogramma kunnen worden verbonden. Het kabinet heeft de Europese Commissie gevraagd om nadere schriftelijke duiding van deze sanctieverordening.

Van verschillende EU-lidstaten is bekend dat zij in hun nationale regelgeving gevolg geven aan zorgen over kennisvergarig langswetenschappelijke weg.

Regelmatig wisselen EU-lidstaten ervaringen uit over technologieoverdracht door universiteiten en kennisinstellingen in het kader van exportcontrole.

Vraag 10

Wat zijn – naast Iran en Noord-Korea – andere risicolanden? Is China een risicoland? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

In het traject waarin onderzocht wordt op welke manier een brede kennisregeling kan worden opgezet, wordt ook gekeken naar andere risicolanden en onderwijs- en onderzoeksgebieden.

Wat China betreft verwijs ik u naar hoofdstuk 9 van de Chinastrategie («Nederland – China een nieuwe balans») die op 15 mei met uw Kamer is gedeeld (Kamerstuk 35 207, nr. 1).

Vraag 11

Hoe is de samenwerking tussen de Ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Justitie en Veiligheid en Buitenlandse Zaken – naast een Taskforce inzake onderzoekers en studenten uit Iran – geregeld om ongewenste technologieoverdracht tegen te gaan?

Antwoord

Zoals gemeld aan uw Kamer in de brief Tegengaan statelijke dreigingen (Kamerstuk 30 821, nr. 72) hanteert het kabinet een kabinetsbrede integrale aanpak op het gebied van statelijke dreigingen. Ook ongewenst technologieoverdracht maakt daar onderdeel van uit. Het raakt diverse beleidsterreinen, zoals onderwijs, buitenlandse betrekkingen, innovatie en nationale veiligheid. Het kabinet beziet daarom of partijen voldoende zijn toegerust om deze dreiging het hoofd te bieden. Zeker gezien de snelheid van technologische ontwikkelingen is het daarbij van belang continue inzicht te houden in de dreiging en intenties van de andere landen, het actueel houden van de te beschermen belangen en het waar nodig verhogen van de weerbaarheid.

Binnen de Sanctieregeling Noord-Korea (2017), welke is vastgesteld door de Minister van Buitenlandse Zaken in overeenstemming met de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, beslist de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over aanvragen voor de ingevolge deze ministeriële regeling vereiste ontheffingen. Het Ministerie van Justitie en Veiligheid is verantwoordelijk voor de beoordeling van aanvragen voor verblijfsaanvragen met het oog op studie of wetenschappelijk onderzoek. In het traject dat gestart is met betrekking tot het opzetten van een brede kennisregeling bestaat een nauwe samenwerking tussen alle betrokken ministeries.

Vraag 12

Wat houdt verscherpt toezicht in?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 1.

Vraag 13

Welke redenen zijn er om scherper toe te zien op studenten uit het buitenland?

Antwoord

Brede internationale ontwikkelingen op het gebied van digitalisering, veiligheid en het beschermen van kennis laten zien hoe belangrijk het is te kijken naar de risico's van de Nederlandse open kenniseconomie. Op dit moment maakt het kabinet zich in toenemende mate zorgen over het Iraanse ballistische raketprogramma. Dit vergroot de zorgen over de overdracht van technologie naar Iran of het opdoen van kennis met betrekking tot deze technologie die kan worden gebruikt voor het Iraanse ballistische raketprogramma.

Vraag 14

Is er via Iraanse studenten informatie weggelekt naar Iran? Zo ja; gaat het hierbij om informatie die van invloed kan zijn op de staatsveiligheid?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 2.

Vraag 15

Is het verdwijnen van intellectueel eigendom en kennis van innovaties een grond voor verscherpt toezicht?

Antwoord

Brede internationale ontwikkelingen op het gebied van digitalisering en veiligheid hebben de noodzaak op scherper toezicht met betrekking tot de bescherming van kennis onderstreept.

Zoals vermeld in het laatste jaarverslag van de AIVD vindt ook binnen legitieme samenwerkingsverbanden tussen academische- en kennisinstellingen diefstal van onderzoeksbevindingen plaats¹. Nederlandse innovaties verdwijnen op die manier over de grens.

De bescherming van intellectueel eigendom is aan degenen aan wie de rechten toekomen. De overheid zorgt in Nederland voor het instrumentarium om tegen schending van intellectuele eigendomsrechten op te treden in de vorm van regelgeving, rechtspraak en voorlichting. Recentelijk is aan dat instrumentarium de Wet bescherming bedrijfsgeheimen toegevoegd, waarmee bedrijven kunnen optreden tegen schending van bedrijfsgeheimen. Het is van belang dat Nederlandse bedrijven ook in het buitenland effectief kunnen optreden bij schendingen van intellectuele eigendom. Het kabinet zet zich daarom in EU- en internationaal verband in voor een hoog niveau van bescherming van intellectueel eigendom en doeltreffende handhavingsmogelijkheden.

Vraag 16

Welke maatregelen zijn of worden er genomen om te voorkomen dat kennis van innovaties of intellectueel eigendom uit Nederland verdwijnt?

Antwoord

Zie antwoord vraag 15.

Vraag 17

Welke opleidingen en instellingen hebben te maken met toezicht op studenten en onderzoekers uit het buitenland?

¹ Zie jaarverslag AIVD: <https://www.aivd.nl/onderwerpen/jaarverslagen/jaarverslag-2018>.

Antwoord

Nederland kent reeds mogelijkheden om toegang tot bepaalde onderwijs- en onderzoeksvelden te ontzeggen door middel van de Sanctieregeling Noord-Korea 2017 indien de betrokkene een risico vormt voor proliferatie naar Noord-Korea. In deze breed gedefinieerde velden kan kennis worden opgedaan die mogelijk ingezet kan worden voor de ontwikkeling van nucleaire wapens en ballistische raketten. Alle studenten en onderzoekers uit alle landen moeten een ontheffing aanvragen indien zij toelating wensen tot een opleiding of vakgroep genoemd in de bijlage van deze sanctieregeling. Momenteel werkt het kabinet in samenwerking met de universiteiten aan een verdere concretisering en aanvulling van deze bijlage. Het verscherpt toezicht zal gaan gelden voor de in de bijlage genoemde onderwijs- en onderzoeksvelden die betrekking hebben op ballistische raketten.

Vraag 18

Welke landen staan er nu op de lijst voor verscherpt toezicht?

Antwoord

Momenteel worden alle studenten en onderzoekers uit welk land dan ook onderworpen aan een risicoanalyse indien zij toelating wensen tot een kennisgebied genoemd in de Sanctieregeling Noord-Korea 2017. Deze regeling is ingesteld op basis van de Nederlandse sanctiewet (Sanctiewet 1977) ter uitvoering van een VN-resolutie en een Raadsbesluit van de EU. Deze sancties beogen te voorkomen dat Noord-Korea de beschikking krijgt over kennis die bijdraagt aan proliferatiegevoelige activiteiten in dat land.

Het kabinet maakt zich in toenemende mate zorgen over het Iraanse ballistische raketprogramma. Dit vergroot de zorgen over ongewenste technologieoverdracht naar Iran of het opdoen en overdragen van kennis met betrekking tot deze technologie. Daarom wil het kabinet scherper toezicht op studenten en onderzoekers die mogelijk een link kunnen hebben met het Iraanse ballistische raketprogramma.

In het traject waarin onderzocht wordt op welke manier een brede kennisregeling kan worden opgezet wordt ook gekeken naar andere risicolanden en onderwijs- en onderzoeksgebieden.

Vraag 19

Overweegt u of China op deze lijst moet komen?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 10.

Vraag 20

Welke wettelijke belemmeringen bestaan er om studenten en onderzoekers op grond van (niet-EU) nationaliteit uit te sluiten van specifieke opleidingen?

Antwoord

Er bestaat geen wettelijke grond om studenten en onderzoekers enkel op grond van (niet-EU) nationaliteit uit te sluiten van specifieke opleidingen. De Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW) maakt voor de toelating tot een opleiding geen onderscheid op grond van nationaliteit. Alle gekwalificeerde studenten hebben op grond van de WHW een recht op toelating.

Voor een aantal specifieke kennisgebieden moeten alle studenten en onderzoekers die actief zijn in deze gebieden een ontheffing aanvragen in het kader van de Sanctieregeling Noord-Korea 2017. Op grond van deze

regeling kunnen studenten en onderzoekers worden uitgesloten van dit kennisgebied, als het risico bestaat dat de op die terreinen verworven kennis bijdraagt aan proliferatiegevoelige activiteiten van Noord-Korea of aan de ontwikkeling van systemen voor de overbrenging van kernwapens in Noord-Korea. Nationaliteit vormt geen grond voor het weigeren van een ontheffing.

Op grond van de Richtlijn betreffende de voorwaarden voor toegang en verblijf van derdelanders met het oog op onderzoek, studie, stage, vrijwilligerswerk, scholierenuitwisseling, educatieve projecten of au-pairactiviteiten 2016/801/EU (hierna: de richtlijn) moet een lidstaat een niet-EER-student of onderzoeker (derdelander) toelaten tot zijn grondgebied als deze voldoet aan de in de richtlijn geregelde toelatingsvoorwaarden en geen van de weigeringsgronden uit de richtlijn zich voordoet. Lidstaten dienen een verblijfsvergunning te verstrekken aan studenten uit derde landen wanneer zij zijn toegelaten tot een studie aan een hoger onderwijsinstelling en aan andere voorwaarden uit de richtlijn is voldaan, zoals het aantonen dat een opleiding wordt gevolgd, collegegeld is betaald en de student over voldoende kennis en (financiële) middelen beschikt. Derdelanders die een bedreiging vormen voor de openbare orde, nationale veiligheid of de volksgezondheid worden niet toegelaten tot het grondgebied van een lidstaat op grond van de richtlijn.

Onderscheid op grond van nationaliteit kan als discriminatie worden aangemerkt, tenzij daarvoor een objectieve rechtvaardigingsgrond bestaat en dit wettelijk verankerd is. De rechter oordeelde eerder in drie instanties over de toepassing van de Sanctieregeling Iran 2012 dat het gehanteerde onderscheid niet gerechtvaardigd was en zich daardoor niet verdroeg met het non-discriminatiebeginsel. Zie het arrest van de Hoge Raad van 14 december 2012 (ECLI:NL:HR:2012:BX8351).

Vraag 21

Op welke manier wordt zowel het toezichtsbeleid als het toezicht zelf afgestemd met universiteiten en hogescholen?

Antwoord

De rijksoverheid is verantwoordelijk voor de vormgeving van het toezichtsbeleid waarbij er nauw contact is met universiteiten over de praktische uitwerking. Een onderdeel hiervan is het definiëren van de relevante onderwijs- en onderzoeksgebieden. In samenwerking met de kennisinstellingen brengt de rijksoverheid dit in kaart voor zowel de kennisregeling Noord-Korea als het verscherpt toezicht op studenten en onderzoekers die een link kunnen hebben met het Iraanse ballistische raketprogramma.

Vraag 22

Worden er door universiteiten en hogescholen studenten en onderzoekers uit landen geworven die op de lijst voor verscherpt toezicht staan? Zo ja, welke instellingen doen dit en voor welke opleidingen doen zij dit?

Antwoord

Op dit moment richt het verscherpt toezicht zich op onderwijs- en onderzoeksgebieden waar kennis wordt overgedragen die kan bijdragen aan het Noord-Koreaanse nucleaire programma en aan het Noord-Koreaanse en Iraanse ballistische raketprogramma. Universiteiten werven voor zover bekend niet actief studenten en onderzoekers uit deze landen.

Vraag 23

Hoe wordt er in EU-verband samengewerkt als het gaat om toezicht op studenten en onderzoekers uit het buitenland?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 9.

Vraag 24

Heeft er in de «recente casus» ongewenste technologieoverdracht plaatsgevonden? Zo ja, wat voor informatie betrof dit?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 2.

Vraag 25

Classificeert u de recente casus als spionage? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 2.

Vraag 26

Kunt u aangeven of de «recente casus» een doelgerichte actie betrof vanuit Iran?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 2.

Vraag 27

Kunt u aangeven of deze casus op zichzelf staand was of onderdeel van een bredere actie?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 2.

Vraag 28

Betreft de «recente casus» een persoon toegelaten bij één van de opleidingen genoemd in de bijlage van de Sanctieregeling Noord-Korea 2017? Zo ja, hoe verklaart u dat deze persoon wel door de reeds bestaande screening is gekomen?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 2.

Vraag 29

Zijn er sinds het nucleaire akkoord met Iran meerdere casussen bekend waarin ongewenste technologieoverdracht richting Iran heeft plaatsgevonden vanuit het hoger onderwijs?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 2.

Vraag 30

Op welke wijze kan bepaald worden of een student/onderzoeker een link kan «hebben met het Iraanse ballistische raketprogramma»?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 1.

Vraag 31

Op studenten en onderzoekers uit welke andere risicolanden wil de regering scherper toe gaan zien?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 10.

Vraag 32

Biedt de EU-sanctieverordening Iran (2012/267) juridisch gezien voldoende gronden voor verscherpt toezicht op studenten onderzoekers in specifieke studies en onderzoeksgroepen in het hoger onderwijs? Zo ja, waarom is het kabinet hier in gebreke gebleven? Zo nee, wat is er voor nodig om dit verscherpte toezicht wel te kunnen uitvoeren?

Antwoord

Brede internationale ontwikkelingen op het gebied van digitalisering en veiligheid hebben de noodzaak tot scherper toezicht met betrekking tot de bescherming van kennis onderstreept. Aangezien het kabinet zich in toenemende mate zorgen maakt over het ballistische raketprogramma van Iran, zal prioriteit worden gegeven aan het verscherpen van het toezicht op studenten en onderzoekers die een link kunnen hebben met het Iraanse ballistische raketprogramma.

In de EU-sanctieverordening Iran (267/2012) staat een verbod op de overdracht van specifieke omschreven technologie die kan bijdragen aan de ontwikkeling van het Iraanse ballistische raketprogramma en het verlenen van technische bijstand met betrekking tot deze technologie en/of goederen voor gebruik in Iran. Deze verordening is niet specifiek met het oog op hoger onderwijs opgesteld maar biedt niettemin aanknopingspunten om scherper toe te zien op studenten en onderzoekers in specifieke onderwijs- en onderzoeksgebieden, die aan het Iraanse ballistische raketprogramma kunnen worden verbonden.

In het traject waarin onderzocht wordt of aanvullende maatregelen gewenst zijn, zullen diverse juridische opties nader worden onderzocht.

Vraag 33

Uit hoeveel personen bestaat de huidige groep studenten en onderzoekers in gevoelige studies en die een link kunnen hebben met het Iraanse ballistische raketprogramma, die de nog op te richten Taskforce zal toetsen?

Antwoord

Op basis van de lijst met relevante onderwijs- en onderzoeksgebieden zal de Taskforce de komende weken informatie ontvangen over de huidige groep studenten en onderzoekers en zal bekend worden om hoeveel personen het gaat. Het kabinet zal uw Kamer daarover te zijner tijd informeren.

Vraag 34

Wat voor «aanvullende maatregelen» is het kabinet voornemens te ontwikkelen om het toezicht op studenten en onderzoekers voor andere risicolanden aan te scherpen?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 1.

Vraag 35

Sinds wanneer was deze casus bekend bij u?

Antwoord

Begin 2018 werd duidelijk dat bij de uitvoering van de kennisregeling Noord-Korea geen maatregelen konden worden getroffen in situaties waarin mogelijk een band bestaat met het Iraanse ballistische raketpro-

gramma. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft daarop samen met het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen de mogelijkheden verkend om toch op te kunnen treden in dergelijke gevallen. Dit is een complex proces binnen fundamentele kaders als de open kenniseconomie, vrijheid van onderwijs, academische vrijheid, het non-discriminatiebeginsel, en de bescherming van persoonsgegevens. Bovendien moet rekening worden gehouden met rechten van studenten en onderzoekers en moeten risico's per individu zorgvuldig worden geïnventariseerd en onderbouwd, om daarna te beoordelen of actie genomen moet worden.

Vraag 36

Waarom hebt u zo lang gewacht met het informeren van de Kamer over deze casus?

Antwoord

Het kabinet heeft eerst gekeken naar de vraag of er mogelijkheden bestaan voor het aanscherpen van toezicht op risicovolle studies. Toen bleek dat die mogelijkheden inderdaad bestaan, heeft het kabinet uw kamer op 14 maart 2019 (Kamerstuk 30 821, nr. 70) schriftelijk geïnformeerd over het voornemen om – in aanvulling op bestaande mogelijkheden voor Noord-Korea – scherper te gaan toezien op studenten en onderzoekers uit andere risicolanden, waarbij de specifieke procedures nog in detail moesten worden uitgewerkt door de genoemde Taskforce. Het kabinet geeft hierin aan een aantal opties om ongewenste technologieoverdracht te voorkomen te verkennen en parallel hieraan een aantal maatregelen te nemen om scherper toe te zien op studenten en onderzoekers die een link kunnen hebben met het Iraanse ballistische raketprogramma. Zodra deze maatregelen in het kader van het Iraanse ballistische raketprogramma geformuleerd waren, is uw Kamer schriftelijk geïnformeerd.

Vraag 37

Klopt het dat u de Kamer niet zou hebben geïnformeerd als de NOS u niet had geconfronteerd met de casus?

Antwoord

Nee. Zie ook het antwoord op vraag 35.

Vraag 38

Waarom kijkt het kabinet naar EU-beleid (doet het navraag bij de Europese Commissie) en neemt het niet zelfstandig maatregelen om onder meer Iraanse studenten/onderzoekers die een risico vormen te weren?

Antwoord

Het kabinet neemt eigenstandig maatregelen zoals reeds is toegelicht in het antwoord op vraag 1. Hierbij baseert het kabinet zich onder andere op de EU Iran-sanctieverordening (2012/267). Voor nadere duiding over de relevante bepalingen in deze verordening heeft Nederland de Europese Commissie verzocht de EU Iran-sanctieverordening op korte termijn formeel te duiden.

Vraag 39

Wat is de omvang van de huidige groep studenten en onderzoekers uit Iran, die in Nederland een studie volgen of aan onderzoeksgroepen deelnemen?

Antwoord

In het collegejaar 2018–2019 staan 254 studenten afkomstig uit Iran ingeschreven in een bachelor- of masteropleiding aan een Nederlandse

universiteit. Er worden geen cijfers bijgehouden over aantallen onderzoekers die afkomstig zijn uit Iran en in Nederland onderzoek doen.

Vraag 40

Hoeveel personen van de huidige groep studenten en onderzoekers uit Iran volgen momenteel een studie, of maken onderdeel uit van onderzoeksgroepen, die op termijn van meerwaarde kunnen zijn voor het Iraanse nucleaire en/of ballistische raketprogramma?

Antwoord

Op dit moment worden er gesprekken met universiteiten gevoerd met het oog op de afbakening van onderwijs- en onderzoeksgebieden waar kennis wordt overgedragen die van meerwaarde zou kunnen zijn voor het Iraanse ballistische raketprogramma. Het aantal studenten/onderzoekers die een mogelijke relatie hebben met dit programma is dan ook nog niet bekend.

Vraag 41

Heeft het kabinet een lijst opgesteld (of gaat de Taskforce dit doen) met risicolanden waarvandaan personen kunnen komen die een verhoogd risico vormen voor ongewenste technologieoverdracht? Zo ja, kan deze lijst geopenbaard worden? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 10.

Vraag 42

Hoeveel studenten en onderzoekers met de Chinese nationaliteit zijn momenteel actief in het Nederlands hoger onderwijs?

Antwoord

In het collegejaar 2018–2019 staan 4547 studenten afkomstig uit China ingeschreven in een bachelor- of masteropleiding aan een Nederlandse universiteit of hogeschool. Er worden geen cijfers bijgehouden over aantallen onderzoekers die afkomstig zijn uit China en in Nederland onderzoek doen.

Vraag 43

Welke maatregelen neemt het kabinet om ongewenste technologieoverdracht naar China te voorkomen?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 10.

Vraag 44

Worden er standaardchecks uitgevoerd bij alle Chinese studenten/onderzoekers om hun relatie met de Chinese overheid en/of het Chinese leger (PLA) te achterhalen?

Antwoord

Voor deze vraag verwijs ik u naar de antwoorden op schriftelijke vragen van de leden Beertema, De Roon, Bosma en Fritsma (Aanhangsel Handelingen II 2018/19, nr. 1082) over het bericht dat het Chinese leger massaal onderzoekers stuurt naar westerse universiteiten (d.d. 21-12-2018). Kort gezegd ligt in eerste instantie de taak bij de onderwijsinstelling om alert te zijn op twijfels aangaande de (studie)motieven van studenten. De onderwijsinstellingen dienen zich te allen tijde bewust te zijn van de mogelijke veiligheidsrisico's in de samenwerking met buitenlandse instellingen, wetenschappers en studenten. In voorkomende gevallen staat het ook de onderwijsinstelling vrij om zorgen of twijfels kenbaar te

maken aan de relevante diensten. De IND voert tevens een toets uit op mogelijk gevaar voor de openbare orde en nationale veiligheid. Hierbij zal de IND eventuele twijfels over de motieven van een student en het vermoeden dat hij/zij mogelijk een gevaar vormt voor de nationale veiligheid kenbaar maken aan de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Vraag 45

Kunt u aangeven of de Chinezen die achter de grootste bedrijfsspionage ooit zaten bij chipmachinefabrikant ASML, hebben gestudeerd of betrokken zijn geweest bij onderzoek op Nederlandse universiteiten?

Antwoord

Het kabinet kan hier in verband met geldende privacyregelgeving geen uitspraak over doen.